

Els secrets de l'art

A través de la exposició Estampa '08 fem una ap

TEXT: MARTÍ FIGUERAS

FOTOS: SILVIA BÚTIA, ANNA CARRIÓN Y TONY ALCÀNTARA

la revista 700000 18/1/09

antic més tècnic

proximació al món dels gravats i els seus artistes

A finals de novembre, cinc artistes lleidatans i un de valencià van exposar part de la seva obra en una de les exposicions més reconegudes del sector de l'obra gravada: l'Estampa'08, celebrada cada dos anys a Madrid. Tot i la crisi d'enguany, la gent no es va desanimar i curiosos i col·leccionistes van omplir els pavellons durant els cinc dies. La paradeta de Lleida on mostraven les seves obres els reconeguts artistes lleidatans va tenir una gran afluència de gent doncs els seus artistes ja són consagrats i coneguts pels entesos en la matèria. Estem parlant de Perico Pastor, probablement, dels sis, el que més prestigi internacional té, de l'Antoni Pérez Vidal, El Josep Manel Simó, el Lluís Trepal, el Benet Rossell i el valencià, el José Enrique Ruiz López.

Com no podia ser d'altra manera després de l'èxit conreat a Madrid, l'obra havia de ser ensenyada a casa nostra per admirar-la i sentir-ne orgullosos dels artistes que ens representen. Així, la exposició Estampa'08 va ocupar el vestíbul de la Biblioteca Pública des del passat 15 de desembre i es retirarà aquest proper dijous, 22 de gener. L'obra exposada és part de l'obra no comercial del sis artistes, en que es mostra les diferents tècniques utilitzades per aquests. Doncs de gravats n'hi ha de molts tipus: xilografies, aigua tints, aiguafort, punta seques, litografies... Totes aquestes tècniques permeten a l'artista reproduir la seva obra tantes vegades com vulgui (sempre fins a un cert límit). Perquè els gravats són probablement l'art més extens, el més popular, encara que al mateix temps sembla tenir un cert desprestigi precisament pel fet de no ser una obra única. Però, i tal com diu l'Antoni Pérez Vidal, "qualsevol pot pintar, no qualsevol pot gravar".

Art indirecte

Dos dels artistes de l'exposició, l'Antoni Pérez Vidal i el Josep Manel Simó, igual que la resta, viuen l'art del gravat amb autèntica passió i el defensen per sobre de qualsevol altra disciplina artística. L'Antoni es va anar fent artista amb els anys. El cuc del dibuix ja el va tenir des de ben petit i quan ja va ser jove i més eixerit es va posar a treballar com a dissenyador gràfic. Encara ara s'hi dedica al disseny gràfic, doncs com la majoria dels mortals que es dediquen a l'art han de combinar-se altres feines que donin més beneficis, doncs viure de les seves creacions per molts és una quimera. Fos como fos, l'Antoni era dibuixant i buscant el seu propi camí expressiu va arribar al gravat. De fet, va aprendre totes les tècniques del gravat a l'Escola Municipal de Belles Arts amb la Rosa Siré, una de les altres artistes lleidatanes que empen el gravat per expressar-se. La seva afició es va convertir en el seu ofici i va decidir al 1993 invertir en un local per muntar el seu propi taller on imprimeix els seus gravats i des d'on imparteix cursets o classes personalitzades a tot aquell qui senti l'art del gravat com el seu mitjà artístic.

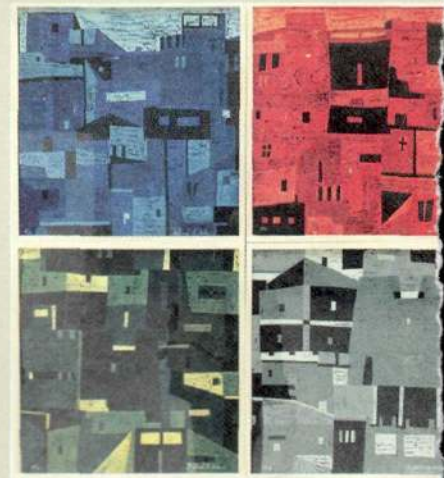
L'Antoni ho té clar. Per realitzar un gravat s'ha de seguir una sèrie de passos, dibuixar, gratar, escampar la tinta, etc. "El gravat es basa en una tècnica i és el que es transmet, les tècniques s'ensenyen i es comparteixen", explica. Però la peculiaritat dels gravats està precisament en el número. No s'en fa un, sinó que es

realitza un tiratge de 20, de 50, o de les obres que en faci falta. És un art reproductiu. Però la reflexió encara va més enllà. "La tècnica de gravat és una tècnica indirecta. La pintura és una tècnica directa ja que tu pintes sobre la tela i el que estàs dibuixant és el resultat que veus. El gravat no és així", clarifica l'Antoni, "i és que tu pots tenir una idea d'un dibuix, el marques sobre la planxa matriu, però del dibuix que has fet tu i tal com l'havies imaginat enllestit sempre hi ha petites variacions. És un art imprevisible, ple de sorpreses. Hi ha molts condicionants que alteraran el resultat final. "Hi ha tants condicionants como són el temps d'immersió a l'àcid, les temperatures, el tipus de material que utilitzes, la planxa..." puntualitza.

La vida artística de Josep Manel Simó si fa o no fa ha anat pels mateixos vorals que l'Antoni. "Des de molt jove m'han interessat les arts plàstiques. Però quan vaig tenir l'ocasió de treballar la tècnica de gravat em va apassionar molt", recorda. Per aquest, el gravat va ser el millor mitjà per treure el seu art i des de llavors no ha deixat de dedicar-shi plenament, muntant exposicions, anant amunt i avall, fent de comisari d'exposicions d'altres. La tècnica del gravat el va atrapar plenament. "És voler dir molt amb molt poca cosa, és un art minimalista, et permet expressar d'una manera molt fàcil sentiments i emocions", explica amb vehemència. La seva obra és principalment paisatgística.

L'art del gravat és un dels arts pictòrics més antics i de més utilitat al llarg de la seva història. Des dels primers homínids que gravaven sobre roca a les seves coves fins als japonesos que van començar a fer xilografies per comunicar els seus sentiments. Però quan Guttenberg va inventar la impremta, el gravat va trobar la seva millor funció. Mitjançant aquest art, i de totes les maneres possibles, s'il·lustraven els llibres amb dibuixos d'il·lustradors que podien ser vertaders artistes, com per exemple Rembrandt o Durero. De fet, la tècnica del gravat va ser durant anys una de les tècniques que més empraven els grans artistes. Sols cal recordar la fabulosa col·lecció de gravats de Goya sobre *Los Caprichos*. Amb l'arribada de la fotografia però l'art del gravat va passar de ser un mitjà il·lustratiu pels llibres a tenir simplement la funció artística. I aquest fet, va produir en certa manera, un interès pels grans artistes contemporanis que van veure en aquest mitjà la millor manera per reproduir la seva obra i poder arribar al màxim de gent i de classes socials. A partir de llavors, aquestes obres, que tant podien ser de Picasso com de Miró, anaven firmades. Eren ja obres d'art. Actualment, el gravat és una tècnica que molts artistes contemporanis usen, tot i que probablement no és la faceta més coneguda d'aquests, com és el cas de l'artista mallorquí Miquel Barceló.

Tots dos artistes busquen el reconeixement no tant de la seva obra sinó de l'art del gravat en si. Reclamen una visió més agraïda cap al món del gravat doncs per alguns el veuen com un art menor. Per això, l'Antoni, que busca difondre aquest art al màxim, aquest maig estarà a Prada de Conflent impartint un curset sobre la tècnica del gravat. Abans però assistirà a una trobada de gravadors a Monterrey sobre el gravat no tòxic. En aquest reunió es debatrà sobre els perjudicis que poden causar els àcids, vernissos i altres elements tòxics al propi artista al llarg dels anys. Pel que fa al Josep Manel Simó seguirà defensant la seva obra i per extensió l'art del gravat, per tot arreu. En breu viatjarà a

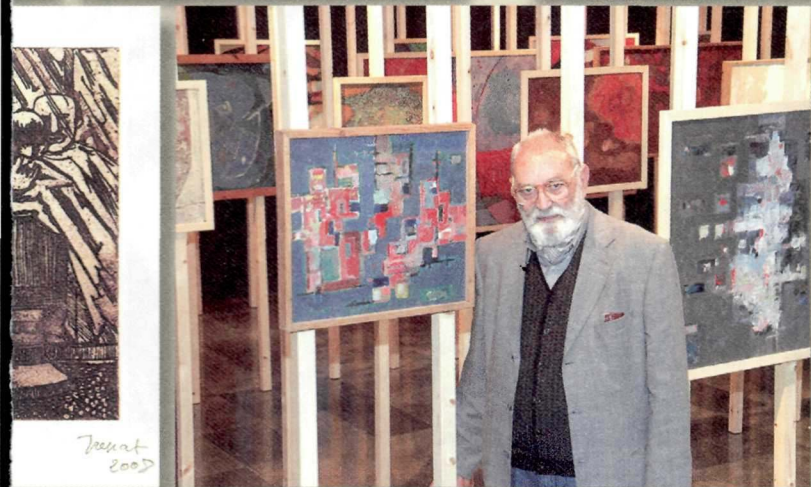

12/12

Sis artistes i les seves obres

De dalt a baix, Antoni P. Vidal, Benet Rossell, José Enrique Ruiz, Josep Manel Simó, Lluís Trepà i Perico Pastor amb les seves obres

Kassel, Alemanya, i potser també farà parada i fonda a Roma.

Obra exposada

A l'exposició de la Biblioteca Pública, Josep Manel Simó ha penjat part del seu treball en gravats com una xilografia que representa una marina, o altres paisatges amb arbres o postes de sol. A més a més, també mostra una de les primeres obres del seu nou projecte: una sèrie de gravats sobre el Mite de la Caverna de Plató, un treball complex, ple d'ombres i en el que vol transmetre "el que es volia dir sobre la realitat paral·lela que existeix i que vivim constantment, però que no perseguim". Com aquestes ballarines que dansen com flames fugint de la foscor de la ignorància.

L'obra de l'Antoni també versa sobre el paisatge, però el sentit que li dona no és tan bucòlic. "Els meus paisatges no són desèrtics, sinó urbans. A mi m'interessa la massificació, la plàstica, aquestes ciutats amuntegades de faveles de Brasil, la plasticitat és increïble", diu. Les massificacions de l'Antoni P. Vidal, però no són grans taques, un caos sense cap sentit. No, a ell li agrada l'ordre, la superpoblació ascendeix a escala, amb formes geomètriques, quadrats i rectangles de distints colors, de to fosc més aviat, i un cel pràcticament inexistent. Sols existeix el ciment en l'obra de l'Antoni.

Pel que fa als altres quatre artistes, la seva obra gravada manté una gran varietat d'estils i tècniques. El Perico Pastor és probablement dels sis artistes el més reconegut nacional e internacionalment. Les seves il·lustracions s'han publicat a *El País*, *La Vanguardia*, *El Periódico*, etc. Ha treballat també amb autors/es i escriptors/es com Loles Durán o José Antonio Millán, il·lustrant diversos llibres d'aquests. Diuen que l'obra d'aquest genial artista no es pot tractar de manera aïllada, s'ha de veure en la totalitat, contemplar-la com si es tractés d'una seqüència, com els fotogrames d'una pel·lícula. I així es veu també en l'exposició, on nombrosos rostres es repeteixen en diferents postures i llargades, talment com si fossin tòtems africans. la seva obra és majestuosa feta amb traç vigorós com aquest home a la barca que intenta remar contra un mar embravut i uns núvols pesats tant com la quantitat de pasta que Perico Pastor utilitza per donar aquesta sensació d'opressió que inunda la seva obra exposada.

El Lluís Trepapat pintava i com molts pintors van trobar en el gravat la manera de fer més accessible la seva obra pel gran públic. És així com ha destacat en moltes de les tècniques del gravat sobretot en la punta seca, l'aiguafort i les xilografies. "En aquesta exposició he fet una mostra de les diferents tècniques que jo he treballat, tant d'expressió com de factura", comenta. El Trepapat és, però, sobretot pintor, que utilitza els gravats per difondre la seva obra d'una forma més econòmica que els seus quadres o bé d'un dibuix com a peça única. La seva obra pictòrica viu a camí entre el pur abstracte i el figuratiu més realista. Les estampes d'aquesta exposició pertanyen sobretot al segon grup. Les escenes representades són quotidianes, un barber fent la seva feina, un tren passant per un pont amb el poble que deixa darrera,... Els seus paisatges estan molt ben definits, i emet al observador una sensació

El taller de l'Antoni P. Vidal

Situat al carrer Assalt, 10, l'artista lleidatà realitza els seus gravats i va mostrar part de la seva obra i va realitzar una 'master class' en les seves diferents tècniques, des dels que són en relleu fins als que són en fons negre.

gravats des del seu estudi. Allà s'observa com es fan els gravats i els anomenats de buit.

de tranquil·litat, que d'altra manera els altres artistes en certa manera trenquen. Ara el Lluís Trepal viu retirat, fent exposicions com aquesta de tant en quan, i quan sent l'impuls creatiu accepta algun treball per encàrrec, doncs malgrat haver-se retirat continua sent un artista molt sol·licitat pel públic.

La vida artística del Benet Rossell va marcar un punt d'inflexió quan va marxar a París l'any 1969. Influxat per la màgia de la ciutat de la llum, el pintor d'Àger va començar a treballar els gravats i des d'ençà no ha parat. Per aquest, "l'obra en gravat té el punt dolç entre la necessitat d'una expressió personal immediata, i les aportacions atzaroses derivades de la pròpia tècnica", exemplifica poèticament. Benet Rossell fa ús de les tècniques calcogràfiques per sobre de tot, encara que, per suposat també sap fer litografies, serigrafies, i moltes altres tècniques que ha treballat al llarg dels seus anys. A la Biblioteca Pública exposa un petit compendi de la seva obra com són aigües-forts, aigüatintes, *collages*, i gravats amb tècniques additives. La plàstica de l'obra de Rossell gaudeix d'una estranya bellesa. Com si fossin lletres xines, unes grans taques s'estampen al carrer, de textura gruixuda, mentre a sota com si fos una tira còmica, es repeteixen els elements característics de l'obra de l'artista: uns ninots que a vegades són homes a vegades animals, a vegades, simplement un traç fi, de forma indefinida. Ara, la seva carrera artística tira cap amunt, doncs està preparant ja la seva pròxima exposició, un reptè d'alta volada, al Museu d'Art Contemporani de Barcelona, conegut com a MACBA.

Pel que fa a José Enrique Ruiz López, potser de menys recorregut que els altres artistes, és un nom també a tenir en compte com a artista lleidatà de gravats. De fet, va néixer a Lleida, però ja porta uns anys vivint a la comarca del Segrià. Guanyador de varis premis a nivell local, l'artista gaudeix d'una exposició individual a la sala Coma Estadella de Lleida. La seva obra rau sobretot en natures mortes i emprà diferents tècniques del gravat com els aigües-forts i aigüatintes, les tècniques additives o els fotogravats. En aquesta exposició però, sobretot, ha volgut ensenyar el seu treball amb el *collage*. A la manera dels artistes més reconeguts del *collage* com Picasso o Juan Gris, Ruiz expressa el seu art a través de tipografies, retalls de diari, lletres sobreexposades entre si, creant una atmosfera més aviat tènica, fosca.

Obra didàctica

L'Antoni P. Vidal treballa al seu taller, al carrer Assalt, 10, i des d'allà crea les seves obres, ensenya les diferents tècniques, i rep els seus amics amb els quals ha fundat el col·lectiu Assalt. Així que després de tants noms, de tantes tècniques, de marejar tant la perdiu, bé val la pena entrar dins el seu temple per aprendre en viu les múltiples tècniques del gravat. L'Antoni, igual que la resta dels artistes, intenta propagar l'art del gravat a tot arreu i la millor manera de fer-ho és ensenyar-ne. "Volem ser didàctics ja que el gravat és una tècnica totalment desconeguda. Cal una mica de pedagogia perquè la gent valori el gravat i sàpiga exactament que és" afirma el gravador.

Des del taller, gran part de l'espai l'ocupa una taula enorme amb una premsa anomena-

da tòrcul que es fa anar amb manovelles. A la resta de l'habitació, taules amb les búvies i altres instruments, planxes de fusta, de linoli, de zinc, papers, tintes, vernissos, i molts altres utensilis per realitzar tants gravats com es vulgui en les tècniques que es desitgi. I la classe comença.

Hi ha dos tipus de gravat: de relleu i de buit. Els gravats que es fan amb relleu corresponen a les xilografies o als linolis. Agafem la planxa, per exemple, un tors de fusta o un tros d'acetat i amb una búvia o una punta seca, es va gravant fent el dibuix. El dibuix es marcarà amb els solcs fet sobre la planxa. Un cop tenim dibuixada la imatge posem la tinta al rodet i apliquem la tinta a la superfície de la planxa. Aquesta s'escola per les incisions. Netejem la resta de la superfície. I després es tracta de posar el paper humit i no mullat (després de mullar-se en aigua, se secarà entre secants) a sobre de la planxa per passar per sobre el tòrcul que exercirà la pressió suficient com perquè quedi estampa el dibuix al paper. El resultat que en traurem, però, serà la base. Acte seguit utilitzant la mateixa planxa, s'acolorirà el dibuix.

També de relleu són els gravats fets amb la tècnica de la litografia. Antigament la planxa per fer litografies era una pedra calcària, però ja en l'edat moderna i amb la invenció de la foto, es va emprar l'offset, una planxa composta per un aliatge d'alumini. A sobre, aquest material s'hi aplica el greix, unes tintes grasses o un llapis gras. Amb aquests fem el dibuix, després mullem tota la superfície per llençar-hi després la tinta. El greix xucla la tinta, però la part en què no està dibuixada la tinta s'escorre, doncs l'aigua actua de rebuig a la pintura. "Sembla màgic perquè no té relleu, però és que el greix absorbeix la tinta encara que sigui una superfície plana", explica l'Antoni.

Per altra banda, hi ha les tècniques de gravat al buit en que a diferència de la xilografia no es fan incisions, encara que el procés és més o menys semblant. Així, sobre una planxa metàl·lica que potser de coure, de ferro o de zinc, s'aplica un vernís protector. El dibuix es fa sobre aquesta planxa vernissada, amb una punxa no molt agressiva, creant un seguit de línies que estaran desprotegides del vernís. Acte seguit es submergeix la planxa en l'àcid, el qual es menjarà la superfície descoberta creant un petit solc. El temps d'exposició a l'àcid serà un dels condicionants que farà variar el resultat final de l'obra cap a una banda o altra. Un cop l'imatge està gravada, s'entinta i, posteriorment, es passa pel tòrcul. Amb el primer tintat, sempre en negre, es crea la base sobre la qual s'hi aplicarà la resta de colors, repetint el procés i jugant amb màscares que emmarquen certes parts de la planxa que volem colorar.

Aquestes són les nocions més senzilles per entendre com es fan els gravats en les seves diverses modalitats. Tanmateix, per aquells qui vulguin veure de primera mà com llueix un gravat, que s'atanssin a la exposició Estampa'08 a veure l'obra dels sis artistes esmentats. Fins dijous tenen temps. I, si l'interès és profund, sempre poden atansar-se al taller de l'Antoni P. Vidal i veure com treballa. Potser els deixarà fer el seu propi gravat, i si és així, segur que els hi surt millor que el xurro que l'hi va sortir al seu humil cronista. N'hi ha que gaudeixen mirant les obres alienes més que creant-ne de pròpies. I malgrat la falta de destresa d'un servidor, la veritat és que és altament addictiu treballar un gravat. Provin, és terapèutic.